

El problema de Stanley Kubrick

Aquest any en fa quaranta que es va estrenar *La taronja mecànica*, escrita i dirigida per Stanley Kubrick a partir de la novel·la que Anthony Burgess va publicar el 1962. La pel·lícula, que té una força visual innegable, no és pas una versió personal del director, sinó que segueix fidelment el llibre excepte en el desenllaç. Certament, Kubrick va llegir la novel·la en l'edició americana, que omet l'últim capítol. Sigui com sigui, va declarar que el final de Burgess era inconsistent. La pel·lícula acaba quan l'ultraviolent Alex i el ministre de l'Interior descobreixen que els seus interessos són coincidents. Un cert nombre d'espectadors, doncs, acaba convençut que el tema central és la corrupció de la política. D'altres queden impactats per la teràpia conductista anomenada Ludovico, que pretén reeducar els delinqüents vinculant la comissió del delictes amb el dolor físic: el tema de la pel·lícula seria llavors la llibertat i els seus límits.

El problema de Stanley Kubrick són les edats dels protagonistes. La *Lolita* de Nabokov té dotze anys, però l'actriu que ell va triar en tenia setze. L'Alex de *La taronja mecànica* comença la novel·la amb quinze i l'acaba amb divuit, però a l'actor que l'interpreta li falta poc per complir-ne trenta. No és estrany que a Kubrick li fes nosa l'últim capítol, ja que és on queda manifestament clar que el tema del llibre és l'adolescència. Veiem-ho. Després de l'entrevista amb el ministre, Alex troba el seu amic Peter, que s'ha casat, ha comprat un pis i treballa en el sector de les assegurances. A la seva dona li fa gràcia la manera com parla Alex, l'argot d'adolescència que utilitzaven, i que ara Peter considera perillat. Alex s'adona que aquest és el futur que l'espera: ja no té l'edat per fer el que feia («*Eighteen was not a young age*»). L'escena recorda el final de *Peter Pan*, només que Alex no sembla inclinat a lluitar contra el destí. S'imagina tenint un fill i explicant-li el que ara ha entès, i s'imagina que el fill no el voldrà escoltar i que cometrà els seus mateixos errors fins que creixi i tingui un fill, que al seu torn tindrà un fill que també cometrà els errors d'adolescent que li corresponen. Després de veure la pel·lícula t'indignes, després de llegir el llibre, comprens.

Càstig o perdó

Norbert Bilbeny publica una novel·la filosòfica sobre el perdó

JORDI LLAVINA jllavina@presencia.cat

Norbert Bilbeny ha publicat un llibre molt interessant sobre ètica. Seguint la tradició de la novel·la filosòfica, estructurada a base de diàlegs especulatius, l'autor s'empenca dos personatges que són les dues cares d'una mateixa moneda: Tallaferro i Tocafula. Ja han passat la cinquantena i treballen junts, tots dos són arquitectes. Les seves filles, Rocabrúna i Rocallisa, encara menors d'edat, estudien a Londres. La tarda del drama, les noies són violades per dos joves londinencs. I no sols això: a sobre, aquests malànimes han filmat el delictes. El fet, com és lògic, comporta un xoc emocional molt fort en les víctimes. Una de les dues, però, sembla que ho porta millor; l'altra, en canvi, fa tot l'efecte que no se'n sortirà fàcilment: té malsons en què el dimoni en persona li exigeix de seguir un fosc ritual per poder restituir-li la virginitat brutalment arrabassada...

Bilbeny, molt hàbilment, estructura el seu *dramatis personae* en sengles antinòmies: la Rocallisa sembla que tingui més capacitat per tirar-se les coses a l'esquena i, doncs, per mirar d'oblidar el crim. El seu pare, el flegmàtic i reflexiu Tocafula, en principi és partidari de seguir la línia de la seva filla, per tal de no furgar més en la ferida d'aquesta. Per contra, la Rocabrúna ho passa fatal, es reclou a la seva habitació amb imatges que la torturen i que no la deixen distanciar-se de l'horrible experiència viscuda. Son pare, el sanguini

«TALLAFERRO & TOCAFUSTA O LA DIFICULTAT DE PERDONAR»

Autor: NORBERT BILBENY
Editorial: LLEONARD MUNTANER
Pàgines: 192 / Preu: 16 €

Dues menors d'edat que estudien a Londres han sigut violades per dos joves del país. Els pares de les noies discuteixen sobre el càstig o el perdó davant d'aquest abus.

NORBERT BILBENY

(Barcelona, 1953) és filòsof i escriptor. Va guanyar els premis Joan Estelrich (1979) i Josep Pla (1984) de literatura catalana, i l'Anagrama d'assaig (1997). Ha publicat diversos dietaris, on trobem la seva incursió a la literatura: *Fraïcheur. Màximes i apòlegs* (1984), *Papers contra la cinta magnètica* (1985) i *El somni americà. Una primavera a Berkeley* (2001).

NOVETATS EDITORIALS

«HHHH»

Autor: LAURENT BINET
Traducció: ANNA-MARIA CORREDOR
Editorial: EDICIONS DE 1984
Pàgines: 330 / Preu: 20 €

A Praga, el 1942, dos homes han de matar un individu. És

l'operació Antropoide: dos paracaigudistes txecoslovacs enviats per Londres han d'assassinar Reinhard Heydrich, cap de la Gestapo i dels serveis secrets nazis, planificador de la Solució Final, «el botxí de Praga», «la bèstia rossa», «l'home més perillós del Tercer Reich».

«LES HEROÏNES CONTRATAQUEN»

Autor: BEL OLID
Editorial: PAGÈS EDITORS
Pàgines: 120 / Preu: 13 €

Fa trenta anys que els estudis alerten que en la literatura infantil i juvenil s'ofereix una imatge de dones i nenes que no té en compte els avenços de la lluita per la igualtat. Des de la perspectiva de set protagonistes femenines, l'autora presenta propostes per incentivar el debat amb els lectors. VIII Premi Rovelló d'assaig de literatura infantil i juvenil, 2010.

Norbert Bilbeny, catedràtic d'ètica de la UB, planteja en la seva última novel·la reflexions sobre el càstig i la dificultat de perdonar. / QUIM PUIG

Tallaferro, no està gaire disposat a admetre cap altra solució que no passi per la condemna sense pal·liatius dels dos criminals. Llavors els pares de les noies decideixen anar a consultar un expert, el doctor Harmònides Poudevida, que els fa conèixer tot de subtileses en aquestes qüestions: quina és la frontera entre el perdó i l'oblit, per exemple, o quina és la rellevància del penediment, abans de fer res. Poudevida també els introdueix en tres tipus de perdó: el memoriós («perdono, però no oblidó»), l'amnèsic («oblidem-ho tot») i l'absolutori («oblidó, però no ignoro»). Pot resultar una mica increïble que algú a qui han violat la filla (i amb plena premeditació, perquè hi ha una càmera pel mig) es pugui plantejar no denunciar els malfactors. Però Tocafusta i Tallaferro sospesen totes les possibilitats.

El llibre també és una lúcida exploració sobre algunes facetes del mal: ¿es pot separar el

mal de qui el perpetra? No és el mateix el mal individual que el col·lectiu. Cada capítol ens presenta una situació narrativa diversa. Aquí apareixen personatges tan diferents com el president Jordi Pujol o el filòsof Martin Hei-

«El llibre del filòsof Norbert Bilbeny és una lúcida exploració sobre algunes facetes del mal»

degger. La complexitat de sentiments i d'idees de les dues parelles protagonistes ens reserva, per al final, una sonora sorpresa. És una llàstima que el llibre ja fos imprès quan es va conèixer el desenllaç del cas Ameneh Bahrami, la noia iraniana que es

va quedar cega perquè un noi a qui havia donat carabasses li va tirar àcid als ulls. Doncs bé, el testimoni d'aquesta jove il·lustra moltes de les reflexions que conté l'obra de Bilbeny: en principi es va acollir a la llei del Talió, la de l'ull per ull... Quan tot indicava que Bahrami reclamaria que s'apliqués damunt el noi jutjat el càstig en forma d'àcid, llavors es va fer enrere i va decidir perdonar-lo. Però és un perdó absolutori, amb un recorregut ben significatiu. Sens dubte un cas ben il·lustratiu del que es debat en aquesta obra tan suggestiva. L'únic retret que hi sabria fer té a veure amb la correcció gramatical del text: hi ha, entre altres, mancances relacionades amb els pronoms febles, amb la paraula *mentre* —que es fa servir en l'accepció de *mentrestant*—, amb l'ús de mots espuris (*fastidi*) o amb el d'expressions gens genuïnes («m'ha tret la virginitat»).

«CRIMS»

Autor: FERDINAND VON SCHIRACH
Traducció: CARME GALA
Editorial: EMPÚRIES
Pàgines: 184 / Preu: 18 €

Un metge de caràcter afable, mata la seva dona amb una dextra després de quaranta anys de matrimoni. L'esquartera i després avisa la policia. La seva confessió és tan poc habitual com la seva condemna. Un home atraca un banc i, per increïble que sembli, té bons motius per fer-ho. Una dona jove mata el seu germà. Per amor.

«QUINZE LLIÇONS SOBRE EL LLENGUATGE»

Autor: JESÚS TUSÓN
Editorial: ARA LLIBRES
Pàgines: 200 / Preu: 18 €

Després de tota una vida a la Universitat, Jesús Tusón es buida en un llibre

imprescindible. Un assaig lliure i global sobre el llenguatge, aquest regal únic que la natura ens ha fet a nosaltres, els humans. La facultat del llenguatge és exclusiva de l'espècie humana. Els *sapiens*, doncs, ni ens podem pensar, ni tan sols imaginar, sense el llenguatge.

«CARTES D'INDEPENDÈNCIA A LA VORA D'UNA TASSA DE TE»

Autores: ISABEL-CLARA SIMÓ
PATRÍCIA GABANCHO
Editorial: ACONTRAVENT
Pàgines: 195 / Preu: 18,50 €

Una reivindicació del vell art d'escriure, on les dues escriptores tracten de temes com ara la vida, la seva condició de dones, la literatura, els sentiments, la política i el futur del país que tant estimen. Tot plegat amb un pròleg escrit per Vicent Sanchis.